

STAVEBNÉ STROJE A MECHANIZÁCIA PRE REVITALIZÁCIU KRAJINY – NOVÁ VÝZVA

Ing. Martin Kováč
sa narodil 24. marca
1972 v Košiciach.
Dňa 1. septembra 2010
bol vymenovaný do
funkcie splnomocnenca
vlády SR pre územnú
samosprávu, integrovaný
manažment povodí
a krajiny.

DOTERAJŠIE PRACOVNÉ POZÍCIE

2006 – 2010 riaditeľ Sekcie miestneho rozvoja Kancelárie Združenia miest a obcí Slovenska
2005 – 2006 riaditeľ Odboru štrukturálnych fondov a finančných nástrojov Ministerstva kultúry SR
2002 – 2005 generálny riaditeľ Sekcie kultúrneho dedičstva Ministerstva kultúry SR
1996 – 2002 výkonný riaditeľ Nadácie národný trust pre historické miesta a krajinu Slovenska

PRACOVNÉ SKÚSENOSTI A AKTIVITY

- Zostavovateľ a koordinátor prípravy viacerých odborných a koncepčných dokumentov v oblasti prevencie pred povodňami, miestneho a regionálneho rozvoja, kultúry, ochrany kultúrneho dedičstva, informatizácie, cestovného ruchu a spoluautor niekoľkých odborných publikácií v oblasti integrovaného manažmentu vodných zdrojov, prednášková činnosť doma a v zahraničí.
- Hlavný vyjednávač a zástupca Ministerstva kultúry SR pri príprave NSRR SR 2007 – 2013.
- Koordinátor prípravy programu MK SR Obnovme si svoj dom.
- Národná správa o kultúrnej politike SR, koordinátor projektu zostavenia správy.
- Člen tímu hlavných riešiteľov návrhu Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja SR zodpovednej za oblasť kultúrno-historických zdrojov a aspektov.
- Aktívna účasť v procese rozvoja mimovládnych organizácií v oblasti kultúrneho dedičstva na Slovensku a v strednej Európe.
- Člen medzinárodnej siete inovátorov pre verejné blaho Ashoka.

VZDELANIE

1998 – 2001 Žilinská univerzita v Žiline, Ústav súdneho inžinierstva, štúdium znečistenia v oblasti oceňovania nehnuteľností a vodného hospodárstva krajiny
1995 Manažment povodí – mesačný študijný program v USA
1993 – 1995 STU Bratislava, Materiálovo-technologická fakulta – doplnkové pedagogické štúdium
1990 – 1995 STU Bratislava, Stavebná fakulta, vodné hospodárstvo krajiny – inžinierske štúdium

V posledných vydaniach nášho Magazínu sme sa venovali a čiastočne rozoberali niektoré z hlavných faktorov ovplyvňujúcich povodne na Slovensku. Neudržiavané korytá vodných tokov, pôdna erózia, vysušovanie krajiny či celkové klimatické zmeny spôsobené necitlivými ľudskými a technickými zásahmi do prírody podľa odborníkov dlhodobo znižujú zásoby vody. V dôsledku toho sa jej vyparuje menej, prostredie sa viac prehrieva, menej vody vsakuje do pôdy, urýchľuje sa celoročný povrchový odtok vody a pôvodný stabilný hydrologický režim a klíma prestávajú dobre fungovať a nastáva nestabilita.

V tejto časti rubriky Fórum by sme vám radi ponúkli komplexnejšie zhod-

notenie tohto rozsiahleho problému. Protipovodňové opatrenia, revitalizačný program, potrebu nového vnímania vo vývoji trendových zmien v mesačných zrážkach, potrebné aktivity v oblasti prevencie, ako aj novú úlohu pre firmy s ponukou stavebných strojov a ich aplikáciami, ktoré by pomohli nielen stabilizovať tento nepriaznivý stav, ale hlavne ho zlepšiť.

Odpovede na niektoré z uvedených problémov nám poskytol v rozhovore splnomocnenec vlády SR pre územnú samosprávu a integrovaný manažment povodí a krajiny Ing. Martin Kováč.

MSSaM: Pán splnomocnenec, ako vnímate klimatické zmeny, ktoré nastali

v posledných dvoch desaťročiach a aké opatrenia dosiaľ zrealizovala vláda?

Ing. Martin Kováč: Počas minuloročných povodní sme boli svedkami toho, ako reagovala naša krajina na veľké zrážky a aké škody vznikli v dôsledku povodní. Hoci povodne sú prirodzeným javom, ľudská činnosť a zasahovanie človeka do prírodných procesov menia situáciu v celých povodiach. Preto je vysokoaktuálna požiadavka nájsť vyvážený model starostlivosti o krajinu, zabezpečenie primeranej ochrany územia v čase povodne a významne posilniť prevenciu pred povodňami prostredníctvom revitalizácie krajiny. Treba podporovať integrované riešenia, adresnú zodpovednosť

za vznik povodňových rizík, ale aj za ich znižovanie. Nevyhnutnosťou je systémovo a komplexne analyzovať jednotlivé povodia a územia, odstrániť príčiny a znížiť dôsledky negatívnych zásahov do krajiny. Uznesením vlády SR č. 555/2010 som bol od 1. septembra 2010 vymenovaný do funkcie splnomocnenca vlády SR pre územnú samosprávu, integrovaný manažment povodí a krajiny a uznesením č. 556/2010 z 27. augusta 2010 schválila vláda SR návrh princípov, zásad a rámcových podmienok na zabezpečenie prevencie pred povodňami, znižovanie povodňových rizík, rizík sucha, ostatných rizík náhlych prírodných živelných pohrôm a integrovaného manažmentu povodí.

Program, ktorý podporuje prevenciu pred povodňami a zavádza do nej systém, schválila vláda SR na svojej 21. schôdzi dňa 27. októbra 2010 uznesením č. 744/2010. Program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR a návrh jeho realizačného projektu 2010 sa úspešne zrealizoval v 23 obciach. Z rezervy predsedníčky vlády SR bolo pre obce na zrealizovanie prvých štartovacích projektov prevencie pred povodňami vyčlenených 580 000 €. Rozhodujúcim kritériom pre zaradenie štartovacích projektov do Realizačného projektu pre rok 2010 bola, v zmysle princípov a obsahu programu, maximalizácia makroekonomickej efektívnosti a účinnosti opatrení protipovodňovej prevencie a na zníženie ostatných rizík. Na dosiahnutie čo najväčšieho synergického efektu, vzhľadom na výšku disponibilných finančných prostriedkov, sa štartovacie projekty realizovali v tých katastrálnych územiach obcí, ktoré už v minulosti pripravili preventívne protipovodňové opatrenia alebo ich prvú časť a kde boli pripravené podmienky a kapacity na účinné, spoločensky a makroekonomicky efektívne riešenia, vďaka ktorým sa protipovodňové opatrenia vo vybraných katastrálnych územiach stávajú komplexnými, čo je zmyslom a podstatou programu.

MSSaM: Štartovacie projekty už boli úspešne ukončené a v tomto roku vláda

Slovenskej republiky pokračuje v riešení protipovodňových opatrení v ďalších obciach. Aký je súčasný stav?

Ing. Martin Kováč: Vláda 9. marca 2011 na svojej 36. schôdzi schválila Prvý realizačný projekt Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí a krajiny. Projekty, ktoré sa budú realizovať v obciach, prispievajú k zvýšeniu zásob vodných zdrojov v krajine a zlepšia ich kvalitu, znížia erózne procesy v poškodenej krajine, posilnia ukladanie uhlika v pôde a vegetácii. Projekt zároveň vytvorí systémovo viac ako 2 500 pracovných príležitostí a ďalších viac ako 2 000 sezónnych pracovných príležitostí. V každom katastrálnom území obce vytvorí, aktivujú a systémovo zrealizujú vodozádržné prvky, ktoré dokážu jednorazovo zadržať 30 000 m³ dažďovej vody. Očakáva sa, že tieto projekty významným spôsobom prispievajú k zníženiu povodňových rizík. Do prvého projektu sa investuje 19 mil. eur zo štátneho rozpočtu a 5 mil. eur z Európskeho sociálneho fondu. Za tieto peniaze sa vytvorí na Slovensku viac ako 6 mil. m³ vodozádržných prvkov, čo je 2,4 % z celkového plánu Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí a krajiny, ktorý vláda schválila 27. októbra 2010. Do Prvého realizačného projektu Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí a krajiny 2011 sa prihlásilo 833 miest a obcí z celého Slovenska. Na základe štyroch kritérií (miera povodňových rizík, početnosť povodňových situácií, lokalizácia obce v hornej časti povodí a úroveň evidovanej nezamestnanosti) bolo vybraných 200 obcí, ktoré získali najvyššie bodové hodnotenie – najvyššiu prioritu realizovať projekty prevencie pred povodňami. Oceňujem záujem obcí, ktorý zároveň vyjadruje aktuálnosť potreby prevencie pred povodňami. S obcami, ktoré neboli zaradené do Prvého realizačného projektu, ale prejavili záujem budeme komunikovať pri príprave ďalších projektov prevencie pred povodňami a revitalizácie krajiny. Vláda SR očakáva, že projekty uskutoč-

nené v roku 2011 po celom Slovensku budú inšpirovať a mobilizovať všetkých zainteresovaných opravovať poškodenú krajinu, aby sa Slovensko stalo bezpečnou a zdravou krajinou, ktorá je schopná znižovať riziká povodní a sucha.

MSSaM: Doteraz nebola na Slovensku takáto prevencia pred povodňami. Čo predstavuje tento program?

Ing. Martin Kováč: Program predstavuje systémový nástroj nielen prevencie pred povodňami a znižovania povodňových rizík, ale aj znižovania rizík sucha a znižovania rizík ostatných náhlych prírodných živelných pohrôm. Filozofiou programu je zmena civilizačného prístupu k vode a ku krajine. Pôjde o zadržiavanie dažďovej vody v krajine, zmene prístupu k hospodárskemu využívaniu krajiny, celkovej revitalizácii a obnove poškodenej krajiny. Celý program dosahuje významné medzinárodné parametre kladené na integrované riešenie výziev v oblasti zmien klímy, obnoviteľných zdrojov energie, udržateľného a inovačného rozvoja, znižovania povodňových rizík a rizík sucha, ochrany a obnovy biodiverzity, miestny a hospodársky rozvoj a zamestnanosť. Štartuje procesy zefektívňovania správy povodí, podporuje integrovanú správu povodí a revitalizácie krajiny.

MSSaM: Aké je podľa vášho názoru možné uplatnenie stavebných strojov a mechanizácií pri revitalizácii krajiny a aktivitách prevencie pred povodňami?

Ing. Martin Kováč: Uplatnenie stavebných strojov a mechanizácií vidíme pri realizácii vodozádržných a protieróznych opatrení. Tieto budú zamerané na rozrúšanie starých lesných ciest bagrovaním, na tvorbu zasakávacích pásov po vrstevniciach, na úpravy a modelovanie terénu pre vytvorenie vodozádržných opatrení. Stavebné stroje a mechanizácia sa zrodili počas priemyselnej revolúcie, dnes ich široko uplatňujeme. Zásadne ovplyvnili schopnosť človeka pretvárať krajinu

v dobrom i zlom. Umožnili rýchle budovanie dopravnej infraštruktúry, expanziu miest, budovanie obrovských priehrad. Mechanizácia zmenila spôsoby nakladania s pôdou a hospodárenia na nej, kde na jednej strane prináša vysokú efektívnosť výkonov, ale na strane druhej môže priniesť aj zvyšovanie rizík, ak sa hospodárenie v krajine rieši len jednostranne. Môže tak dochádzať k rýchlemu rozrastaniu lesných ciest, zväžnic či erózných rýh alebo zhutňovaniu poľnohospodárskej pôdy.

Paradoxne sú to však opäť stroje, ktoré umožnia revitalizáciu krajiny vo veľkom rozsahu spolu s uplatnením

manuálnej pracovnej sily. Stroje a mechanizmy môžu veľmi výrazne vstúpiť do ozdravných procesov pri revitalizácii krajiny. Nejde tu pritom len o údržbu vodných tokov, uvoľňovanie a ťažbu sedimentov, ale popri stavebnej činnosti aj o systematickú prácu v krajine na realizácii vodozádržných opatrení v lesnej a poľnohospodárskej oblasti, ako aj na vodných tokoch. Stroje môžu efektívne a rýchlo pomôcť sanovať staré lesné cesty a zväžnice, s rôznymi nadstavcami a GPS navigačnými systémami obnovovať vo veľkom rozsahu medze na poliach na zníženie erózných procesov, budovať rôzne opatrenia na sanáciu strží a obnovu mok-

radí, ako napríklad zatĺkanie kolov do pôdy na vytváranie rôznych vodozádržných prvkov tam, kde je to vhodné, možné a prirodzené. Ide však aj o rôzne štiepkovače, stroje na rekultiváciu pustníc pôd, nadstavce a prídavné zariadenia atď. Budem rád, ak sa v nasledujúcich číslach časopisu budem môcť podrobnejšie zastaviť pri jednotlivých možnostiach aplikácie strojov a zariadení pri revitalizácii krajiny. Veľká príležitosť na uplatnenie stavebných strojov a zariadení pri revitalizácii krajiny a obnove jej vodného režimu, pre znížovanie rizík sucha a povodňových rizík tak vzniká nielen v rámci Slovenska, ale aj v zahraničí. ■